

Sygn. akt II CSK 4/18

POSTANOWIENIE

Dnia 15 maja 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Monika Koba

w sprawie z powództwa J.G.
przeciwko P.W.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 15 maja 2018 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Okręgowego w Ł.
z dnia 14 lipca 2017 r., sygn. akt III Ca [...] /17,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 14 lipca 2017 r. Sąd Okręgowy w Ł. oddalił apelację powoda J.G. od wyroku Sądu Rejonowego w Ł. z dnia 8 lutego 2017 r. oddalającego powództwo o zapłatę z weksla gwarancyjnego. Orzeczenie to zostało zaskarżone skargą kasacyjną przez powoda. Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazał, że w sprawie występują zagadnienia prawne:

1) Jak kształtują się uprawnienia sądu przy ocenie spełnienia przesłanek wyłączających ochronę nabywcy weksla w warunkach określonych w art. 10 i 17 prawa wekslowego? Czy spełnienie przesłanek, o których mowa w art. 10 i 17 prawa wekslowego, może być badane przez sąd z urzędu? Jak kształtują się obowiązki procesowe dłużnika wekslowego przy podnoszeniu zarzutów wyłączających ochronę nabywcy weksla, o których mowa w art. 10 i 17 prawa wekslowego?

2) Jak szerokie jest uprawnienie sądu do rekonstrukcji stanu faktycznego sprawy w oparciu o domniemanie faktyczne? Czy przyjęcie przez Sąd domniemania faktycznego może służyć jedynie wykazaniu zarzutu lub twierdzenia podniesionego przez stronę?

Ponadto, zdaniem skarżącego zachodzi potrzeba wykładni art. 10 prawa wekslowego i wyjaśnienia czy niedopuszczalność uzupełnienia weksla in blanco po upływie terminu przedawnienia zabezpieczonego roszczenia należy wywodzić z brzmienia przepisów prawa, w szczególności przepisów o przedawnieniu roszczeń i zakaz ten ma zastosowanie w każdej sprawie, w której należność jest dochodzona w oparciu o uzupełniony weksel in blanco, czy też wniosek ten powinien być wywodzony z wykładni porozumienia wekslowego?

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne

zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające jej przyjęcie do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie. Cel wymagania określonego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty tylko przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania.

W judykaturze Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, że wskazanie przyczyny określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. nakłada na skarżącego obowiązek przedstawienia zagadnienia o charakterze abstrakcyjnym wraz z argumentami prowadzącymi do rozbieżnych ocen prawnych, wykazania, że nie zostało ono rozstrzygnięte w dotychczasowym orzecznictwie, a wyjaśnienie go ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia tej konkretnej sprawy, ale także innych podobnych spraw, przyczyniając się do rozwoju prawa (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11 i z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151).

Natomiast oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo, że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyrażnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych. Nie istnieje przy tym potrzeba wykładni przepisów prawa ani nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne, jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2015 r., I PK 4/15, nie publ., z dnia 23 kwietnia 2015 r., I CSK 691/14, nie publ., z dnia 17 marca 2015 r., I PK 4/15, nie publ. i z dnia 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08, nie publ.).

Formułowane przez skarżącego zagadnienia prawne oparte są na założeniach odbiegających od poczynionych przez Sąd Okręgowy ustaleń faktycznych. Tymczasem, problem, którego wyjaśnienie byłoby konieczne dla rozstrzygnięcia danej sprawy, musi być sformułowany na bazie wiążącego Sąd Najwyższy stanu faktycznego (art. 398¹³ § 2 i art. 398³ § 3 k.p.c.), który nie może być modyfikowany lub uwzględniany jedynie wybiórczo, na potrzeby sporządzenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania. Sąd Okręgowy przyjął, że postępowanie powoda, jako indosatariusza i przedsiębiorcy trudniącego się skupowaniem weksli w celu inkasa i windykacji było rażąco niedbałe i zmierzało do ograniczenia zarzutów przysługujących pozwanemu oraz nadużycia cechy abstrakcyjności weksla. Wynikało to z faktu, że weksel został wystawiony 17 lutego 2002r., data jego płatności została oznaczona na 17 lutego 2014 r., a do indosu na rzecz powoda doszło 23 stycznia 2014 r. Dodatkowo ustalono, że powodowi, pozostającemu w stałych stosunkach gospodarczych z remitentem i zajmującemu się wówczas zawodowo windykacją długów, przed nabyciem weksla została przedstawiona przez zbywcę umowa agencyjna i deklaracja wekslowa. W oparciu o tak ustaloną podstawę faktyczną rozstrzygnięcia Sąd Okręgowy przyjął, że powód, jako profesjonalista mógł z łatwością dostrzec, że weksel został zbyty po prawie dwunastu latach od powstania stosunku podstawowego, a przedawnienie roszczenia ze stosunku, który miał zabezpieczać weksel, nastąpiło 17 sierpnia 2005r., w sytuacji, gdy termin płatności określono w wekslu na 17 lutego 2014 r. Ponadto, refleksję powoda powinien wzbudzić fakt, że suma wekslowa przekraczała pięciokrotnie wartość roszczenia ze stosunku podstawowego.

Problem sformułowany w pierwszym zagadnieniu, usytuowany w płaszczyźnie prawa wekslowego, sprowadza się w istocie do stosowania przez Sąd z urzędu prawa materialnego, w ramach podstawy faktycznej rozstrzygnięcia. Skarżący stoi na stanowisku, że nie podniesienie przez pozwanego zarzutu, że indosatariusz nabył weksel w złej wierze lub przy jego nabyciu dopuścił się rażącego niedbalstwa, rodzi pytanie o możliwość czynienia w tym zakresie przez Sąd ustaleń faktycznych i stosowania art. 10 prawa wekslowego z urzędu. Kwestia ta nie budzi jednak żadnych wątpliwości. Zgodnie z podstawowymi zasadami procesowymi określającymi relacje między stroną, a sądem (*da mihi factum, dabo*

tibi uis oraz facta probantur, iura novit curia) sąd – bez względu na stanowisko stron oraz zakres zarzutów apelacyjnych – powinien poczynić ustalenia faktyczne wynikające z dowodów przeprowadzonych w toku postępowania i zastosować właściwe przepisy prawa materialnego, niezależnie od tego czy zostały wytknięte w zarzutach pozwanego (por. m.in. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, nr 6, poz. 55).

Wbrew stanowisku skarżącego, w procesie cywilnym nadal funkcjonuje zasada prawdy materialnej (art. 3 k.c.), jest ona podstawowym celem postępowania sądowego, które w każdym przypadku polega na weryfikacji faktycznoprawnej trafności i zasadności roszczenia poddanego pod osąd. Ten cel wynika z podstawowych, pierwotnych funkcji sądów, jako organów wymiaru sprawiedliwości oraz całokształtu systemu ustroju sądów, skonstruowanego w taki sposób, aby wydawane wyroki były oparte na faktach i na prawie. W konsekwencji wiele przepisów kodeksu postępowania cywilnego wskazuje na uprawnienia sądu w zakresie kontroli nad wyjaśnieniem sprawy, niezbędnym do rozstrzygnięcia spornego stosunku prawnego lub prawa (por. m.in. 212, 213, 232).

Ochrona nabywcy weksla odbywa się przez ograniczenie uprawnień dłużnika (art. 10 prawa wekslowego), a nie uprawnień sądu do czynienia ustaleń faktycznych zgodnie z zasadą prawdy materialnej i stosowania prawa materialnego z urzędu. Ponadto, w orzecznictwie Sądu Najwyższego podkreślono, że Sądy w sprawach o roszczenia dochodzone na podstawie weksla wystawionego in blanco powinny badać zgodność jego wypełnienia z upoważnieniem do uzupełnienia. Ze względu na potrzebę ochrony dłużnika przed bezterminowym związaniem i wyjątkowo wysokie ryzyko, jakie weksel in blanco stwarza dla dłużnika, szczególnie wnikliwym przedmiotem tego badania powinny być czasowe ograniczenia możliwości uzupełnienia weksla in blanco odniesione do okoliczności dotyczących tego roszczenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 maja 2008 r., I CSK 548/07, OSNC – ZD 2009, nr 2, poz. 49).

Poprzez konstrukcję drugiego zagadnienia, skarżący usiłuje zakwestionować poczynione przez Sąd Okręgowy - przy użyciu domniemania faktycznego -

ustalenia faktyczne, stojąc na stanowisku, że pozwany nie przedstawił przekonujących dowodów, by powód nabył weksel w złej wierze lub działał przy jego nabyciu w warunkach rażącego niedbalstwa. Ponadto błędnie zakłada, że w zgłoszeniu zarzutów ze stosunku podstawowego nie mieści się możliwość badania czy mogą być one podniesione w stosunku do nabywcy weksla.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto, że przewidziane w art. 398³ § 3 k.p.c. wyłączenie zarzutów nie mogących stanowić podstawy kasacyjnej dotyczy obok art. 233 § 1 k.p.c., także przepisów regulujących tak zwane bezdowodowe ustalanie faktów, czyli art. 229, 230 i 231 k.p.c. Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania oparty na zagadnieniu nie mogącym stanowić skutecznej podstawy kasacyjnej nie może być uwzględniony (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 czerwca 2006 r., V CSK 146/06, nie publ. oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2008 r., IV CSK 404/07, nie publ., i z dnia 9 października 2014 r., I CSK 544/14, OSNC-ZD 2016, nr 1, poz. 4).

Zagadnienie skutków uzupełnienia weksla in blanco, wręczonego celem zabezpieczenia roszczenia, dokonanego po upływie terminu przedawnienia roszczenia ze stosunku podstawowego było przedmiotem licznych wypowiedzi przedstawicieli doktryny i judykatury. W orzecznictwie Sądu Najwyższego dominujący jest pogląd, że wypełnienie weksla in blanco po upływie terminu przedawnienia zabezpieczanego roszczenia pozawekslowego jest w istocie uzupełnieniem go niezgodnie z porozumieniem wekslowym, co pozwala dłużnikowi wekslowemu powoływać się na to, że nie jest zobowiązany wekslowo. Opiera się on na założeniu, że treścią uprawnienia do uzupełnienia weksla in blanco jest objęte jedynie uzupełnienie weksla przed upływem terminu przedawnienia roszczenia podlegającego zabezpieczeniu, choćby porozumienie nie narzucało w tej mierze ograniczeń. Upoważnienie takie czyniłoby remitenta dysponentem w zakresie rozpoczęcia biegu przedawnienia i podważałoby znaczenie tej instytucji (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 14 października 1971 r., II CR 277/71, OSP i KA 1972, nr 7 - 8, poz. 139, z dnia 15 lutego 2006 r., IV CSK 15/2005, Palestra nr 11 - 12, s. 277, z dnia 14 lipca 2006 r., II CSK 274/05, nie publ., z dnia 30 listopada 2005 r., III CK 274/05, nie publ., z dnia 21 września 2006 r., I CSK 116/06, OSNC 2007, nr 5, po. 76, z dnia 14 lutego 2008 r., II CSK 522/07,

nie publ., z dnia 15 maja 2008 r., I CSK 548/2007, OSNC – ZD 2009, nr B, poz. 49, z dnia 3 listopada 2010 r., V CSK 142/10, OSNC – ZD 2011, nr D, poz. 73, z dnia 13 grudnia 2012r., IV CSK 199/12, nie publ., z dnia 16 grudnia 2015 r., IV CSK 131/15, nie publ.). Nie zachodzi zatem potrzeba kolejnej wypowiedzi Sądu Najwyższego w tym przedmiocie.

Podkreślana natomiast przez skarżącego rozbieżność w orzecznictwie jest pozorna i wynika z konieczności badania przedawnienia według przepisów prawa odnoszących się do roszczenia ze stosunku podstawowego (ustalenie rodzaju roszczenia i terminu jego wymagalności), a nie negowania, jako podstawy uwzględnienia zarzutu przedawnienia, wypełnienia weksla niezgodnie z porozumieniem wekslowym (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2006 r., IV CSK 15/05, nie publ. i z dnia 13 grudnia 2012 r., IV CSK 199/12, nie publ.).

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

Sąd Najwyższy nie rozstrzygał o kosztach postępowania kasacyjnego, pozwany w odpowiedzi na skargę nie odniósł się bowiem do wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i domagał się zasądzenia kosztów postępowania kasacyjnego jedynie na wypadek oddalenia skargi, a nie odmowy przyjęcia jej do rozpoznania.

aj

a.ł.

